

שער ז: נשיאת כפים

א. במוסף של יו"ט

בחול"ל נוהגים שהכהנים נושאים כפים לברך רק במוסף של יו"ט (רמ"א או"ח סי' קכח סע' מד)א.

הטעם: משום שביו"ט שרויים בשמחה "וטוב לב הוא יברך", מה שאין כן בשאר ימים אפילו בשבתות השנה שטרודים בהרהורים על מחייתם ועל ביטול מלאכתם ואפילו ביו"ט אין נושאים כפים, אלא בתפילת מוסף שיוצאים אז מביה"כ וישמחו בשמחת יו"ט" (רמ"א שם).

ועוד, משום שהיה מנהג הכהנים לטבול לפני נשיאת כפיהם, והואיל ובחורף קשה הטבילה, לכן נהגו לשאת כפיהם רק ביו"ט (האגור סי' קעו בשם המהרי"ל)ב.

ועוד, משום ביטול מלאכה נמנעו לשאת כפים בכל יום (הנ"ל). ועוד, נ"כ קשורה לעבודת הכהנים ככתוב (ויקרא ט' כב) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים, ותפילה במקום עבודה, "והיות בעוונותינו הרבים כל ימות החול טרודים על המחיה וכלכלה ורוב התפילות בלי כוונה וטרדה מרובה, ותפילה בלא כוונה כקרבת שאינו רצוי, על כן מברכים ביו"ט שהעולם פנויים ומכוונים בתפילתם" (שו"ת חת"ס ח"א או"ח סי' כג).

א בזמנינו נוהגים בגליל שאין נושאים כפים בחול כי אם במוסף של שבת ויו"ט. ולא ידוע בברור מי הנהיגו ועל יסוד מה הנהיגו כך (ספר א"י לר"מ טיקוצינסקי עמ' כב). וי"א שעם עליית החסידים לגליל בשנת תקל"ז (1777) הנהיגו בגליל המנהג של נ"כ במוסף של שבת, כפשרה בין המנהג שהיה קיים בא"י, לשאת כפיים בכל יום לבין המנהג בחול"ל, של נ"כ רק ביו"ט (הל' הגר"א ומנהגיו אות קט), ועיין שו"ת מנחת יצחק חלק ח' או"ח סי' א.

ב ועיין ב"י סו"ס קכח וד"מ שם.

ב. כהן שונא או שנואי

יש מי שכותב שכהן שהציבור שונאים אותו או ששונא את הציבור לא יעלה לדוכן לברך ברכת כהנים (שו"ע הרב סי' קכח ס"ק יט, מ"ב שם ס"ק לז)^ג.

הטעם: ע"ש הנאמר בברכת כהנים "לברך את עמו ישראל באהבה" (שם).

ג. הלויים והכהנים

נוהגים שהלויים יוצקים המים על ידי הכהנים לפני עלותם לדוכן לברך ברכת כהנים (או"ח סי' קכח סע' ו).

הטעם: ע"ש הנאמר בזהר (פרשת נשא דף קמו ע"ב) כהן דבעי לפרסא ידוי בעי ליתוסף קדושה על קדושה דיליה דיבעי לקדשא ידוי ע"י דקדישא וכו', היינו לפי הזהר שאו ידיכם קודש וברכו את ה' (תהלים קל"ד ב) פרושו: לפני ברכתכם טלו ידיכם ע"י מי שהוא קדוש והם הלויים (ב"י סי' קכח ד"ה ורבינו)^ד.

ד. בכור במקום לוי

נוהגים שבמקום שאין לוי, שיטול ידי הכהן לפני עלותו לדוכן לברכת כהנים, יצוק הבכור מים על ידי הכהן במקום הלוי (מ"ב סי' קכח ס"ק כב).

הטעם: לפי הזהר (פרשת נשא דף קמו ע"ב) שאו ידיכם קודש וברכו את ה' (תהלים קל"ד ב) פרושו: טלו ידיכם ע"י מי שהוא קדוש,

ג המקור בזהר פר' נשא קמז ע"ב.

ד מפסוק זה לומדים חז"ל (סוטה לט.) על נטילת ידיים של כהנים לפני ברכתם וז"ל הב"י: ראיתי האשכנזים נוהגים ליטול ידיהם בשעת נשיאת כפים, אע"פ שכבר נטלו ידיים שחרית, ושמעתי שכן היו עושים ג"כ בספרד, ושהיו הלויים יוצקים מים על ידיהם, ולא הייתי יודע מאין להם דבר זה ליטול ע"י הלויים עד שזיכני ה' ומצאתיו מפורש במדרש הזהר פרשת נשא. וראה פרישה שם. ומנהג התימנים שאין הכהנים נוטלים ידיהם לפני נשיאת כפים (ילקוט מנהגים עמ' 338).

והואיל ואין לוי – הבכור יוצק מים על ידי הכהן, מאחר ואף הבכור נקרא קדושה^ה (ב"ח סי' קכח ד"ה וכן בשם מהרי"ל).

ה. חולצים נעלים

הכהנים חולצים נעליהם לפני עלותם לדוכן לנשיאת כפים (או"ח סי' קכח סע' ה).

הטעם: תקנה שהתקין רבן יוחנן בן זכאי^ו משום כבוד הציבור, ולפי הסברו של ר' אשי, שמא תיפסק רצועה בנעלו והוא יחשוש שיתלוצצו עליו וישב לקושרה, והכהנים בינתיים נושאים כפים, ויאמרו שאינו מברך אתם מחמת פסול משפחה (ר"ה לא; סוטה מ.).

ו. עליה לדוכן

נוהגים שהכהנים מברכים את העם בברכת כהנים ממקום שהוא גבוה מהמקום בו עומד הציבור (אשל אברהם סי' קכח סע' ח).

הטעם: ע"ש שנאמר (ויקרא ט' כב) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת וכו', מכאן שהברכה היתה ממקום גבוה (לקוטי מהרי"ח ח"ג דף כז).

ז. גב היד למעלה

כאשר הכהנים נושאים כפים ומברכים ברכת כהנים הם פושטים ידיהם באופן שגב ידיהם כלפי מעלה (או"ח סי' קכח סע' יב).

הטעם: פרישת כפים לתפילה ובקשה^ז נעשית עם ידים המוכנות לקבל, ואז גב הידים כלפי הארץ, אבל הכהנים

ה קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל (שמות י"ג ב).
ו לפי הרמב"ם (תפלה פי"ד ה"ו) התקנה מקורה מימי עזרא הסופר, וראה כ"מ והגה"מ (שם).

ז כגון שמות ט' לג ומ"א ח' כב.

בברכתם באים לתת ולהשפיע לכן גב ידיהם כלפי מעלה (ב"י סי' קכח ד"ה כתוב).

ח. חמשה מירווחים

בשעה שהכהנים נושאים כפיים לברך מגביהים את ידיהם ומפרידים האצבעות אמה וקמיצה, כך שיווצרו חמשה "חלונות" בין הקמיצה לאמה, בין האצבע לבוהן, בין שתי הבהונות ועוד שנים ביד השניה (או"ח סי' קכח סע' יב).

הטעם: ע"ש שאמרו בתנחומא (נשא פר' ח) אמר להם הקב"ה: אע"פ שאמרתי לכהנים שיהו מברכים אתכם אני עומד עמהם ומברך אתכם, לפיכך הכהנים פורשים את כפיהם לומר שהקב"ה עומד אחרינו. וכן הוא אומר (שה"ש ב' ט) הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים ודרשו "החרכים": ה' (= חמשה) חרכים (מט"מ סי' קפו בשם הרא"ש)^ח.

ט. יד ימין גבוהה

בשעה שהכהנים נושאים כפים בברכת כהנים הם מגביהים את ידיהם כנגד כתפיהם, יד ימין גבוהה במקצת מן השמאלית (או"ח סי' קכח סע' יב).

הטעם: משום שבפסוק (ויקרא ט' כב) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, הכתיב הוא: ידו, בלשון יחיד (הגה"מ תפילה פי"ד אות ג)^ט.

ח לדעת הגר"א יש להפריד כל האצבעות ולא לעשות חמשה מירווחים (מע"ר סי' קסז), ועיין הערוך השלם ערך חלון (ח"ב עמ' תו) ושערי הלכה ומנהג ח"א עמ' קע.
ט "רמז דצריך להגביה יותר ידו אחת ומסתמא היא הימנית" (מ"ב סי' תכח ס"ק יב). בהגה"מ (שם) מוסיף "וכן (שמות י"ז יב) ויהי ידו אמונה" אך בספרים שלפנינו הכתיב בשמות: ידיו.

י. כסוי הפנים והידיים

בשעת נשיאת כפים נוהגים שהכהנים מכסים את פניהם וידיהם בטליתותיהם (רמ"א או"ח סי' קכח סעי' כג').

הטעם: ע"ש שאמרו חז"ל: כל המסתכל בשלשה דברים עיניו כהות: בקשת, בנשיא ובהנהנים (חגיגה טז).^א

יא. כסוי הפנים

יש נוהגים שגם הקהל מסתיר פניו בטלית בשעה שהכהנים נושאים כפיהם בברכה^ב (ט"ז סי' קכח ס"ק כח).

הטעם: זכר למקדש, בשעה שהיו הכהנים מברכים בשם המפורש אסור היה להסתכל בידיהם^ג (מג"א שם ס"ק לה).

ועוד, שלא יסיחו דעתם מן הברכה (תוס' חגיגה טז. ד"ה בכהנים בשם הירושלמי ומג"א שם).

יב. קריאת "כהנים"

יש נוהגים שאחד מן הקהל קורא לכהנים להתחיל בברכתם לאחר שהש"ץ סיים את ברכת מודים והקהל ענה אמן (ילק"מ עמ' 47)^ד.

הטעם: משום שחוששים לדעת ר"ת (תוס' ברכות לד. ד"ה לא) הסובר "שאינן ש"ץ יכול לקוראם דחשיב הפסקה לתפלה אם קוראם, אלא אחד מבני הקהל קוראם" (הגר"א מע"ר סי' קסח).

^א הרמ"א מביא גם מנהג שידי הכהנים מחוץ לטלית, וכן הוא עפ"י הקבלה (דרכי חיים ושלוש סי' קפד) וכן מובא במנהגי קומרנה סי' שט.

^ב יא מרש"י מגילה כד: משמע אף בזמן שאין בית המקדש קיים, וראה תוס' חגיגה טז. ד"ה בכהנים, וכן הוא בזהר פר' קדושים דפ"ג ע"ב.

^ג יב הרמ"א כותב שהכהנים משלשלים טלית על פניהם בשעת הברכה (סי' קכח סעי' כג ומה).

^ד יג חגיגה טז.

יד בשו"ע נפסק שהש"ץ קורא "כהנים" (סי' קכח סעי' יז), וכן נוהגים הספרדים (נת"ע שם) ורוב האשכנזים (מ"ב שם ס"ק לד, ערוה"ש סעי' יח, ח"א כלל לב סעי' א, קצוש"ע סי' ק סעי' ח).

יג. הש"ץ מקריא

נהוג שהש"ץ מקריא לכהנים את ברכת הכהנים והם אומרים אחריו מלה במלה (או"ח סי' קכח סעי' יג)^{טו}.

הטעם: ע"ש הנאמר (במדבר ו' כג) "אמור להם" ודרשו חז"ל מכאן "שהחזן צריך לומר להם אמור" (ספרי נשא פיס' לט).
ועוד, כדי שהכהנים לא יטעו (ר"ן מגילה דט"ו).

יד. אחד מהקהל מקריא

יש נוהגים כאשר יש חתן או ברית בביה"כ, איש מהמתפללים היודע לשיר מקריא את ברכת הכהנים במקום הש"ץ (איי הים על תשובות הגאונים דף סח ע"ב).

הטעם: כדי לשמח את החתן או את בעל הברית (שו"ת יחוה דעת ח"ד סי' י).

טו. הרב מקריא

יש נוהגים שהרב, מרא דאתרא, מקריא לכהנים את ברכת הכהנים במקום הש"ץ (שו"ת יחוה דעת ח"ד סי' י).

הטעם: ע"י ההקראה גם הכהנים מתברכים בברכה שאותה הם מברכים את העם, לפיכך היא נעשית ע"י חשוב הקהל המרא דאתרא (שו"ת יחוה דעת שם)^{טז}.

טז. ימין ושמאל

הכהנים בפנותם לקהל לברך פונים לימינם היינו לדרום ואח"כ למערב, וכן בסיימם הברכה פונים שוב למזרח דרך ימינם היינו לצפון תחילה (או"ח סי' קכח סעי' יז).

טו יש נוהגים בטעות שהש"ץ מנמיך קולו כשהוא מקריא הברכה לכהנים (שו"ת צ"א חלק יד סי' יז).

טז ראה כלי יקר במדבר ו' כג ד"ה אמור להם ורבינו בחיי שם.

הטעם: משום שאמרו (סוטה טו: זבחים סב:) כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין (ב"י סי' קכח ד"ה וכשמחזירין).

ועוד, ע"ש הנאמר (תהלים קי"ח טז) ימין ה' רוממה, מכאן שיש להעדיף ולהקדים את הימין (מג"א סי' תרנא ס"ק כא).

ועוד, משום שאצל ערי הלויים נאמר (במדבר ל"ה ה) ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפיים באמה, ואת פאת נגב אלפיים באמה, ואת פאת ים אלפיים באמה, ואת פאת צפון אלפיים באמה, הרי שהסדר הוא מזרח דרום מערב צפון (לבוש סי' תרנא סע' יא)¹⁷.

יז. הקהל בעמידה

כאשר הכהנים נושאים כפיהם ומברכים, נוהגים שהקהל עומד (מ"ב סי' קכח ס"ק נא).

הטעם: ע"ש שאמרו (במ"ר סדר נשא פר' יא אות ט) איש חרבו על ירכו (שה"ש ג' ח), שאפילו אדם רואה בחלומו כאלו חרב מחתכת בירכו מה יעשה? ישכים לבית הכנסת ויעמוד לפני הכהנים וישמע ברכת כהנים, ואין דבר רע מזיקו. ובתרגום יוב"ע על שה"ש (ו) ח) ובעידן דפרסין כהניך ידיהן וכו' ומברכין וכו' וקהליך קיימין אפיין באפיין כל קבל כהניא, ואפיהון כבישין לארעא (היכל עבוה"ש ח"א עמ' סח)¹⁸.

יח. ברכת הש"ץ

כאשר הש"ץ אומר או"א ברכנו בברכה המשולשת וכו' במקום ברכת כהנים, יש נוהגים לעמוד (המאירי מגילה פ"ג כד).

¹⁷ וע"ע לבוש שם וסי' קכח סע' יז הסובר שממזרח פונים צפונה וממערב דרומה. יח וכן כתב המאירי סוטה מ. ומגילה כד: , אבל מנהג יהודי תימן שהציבור יושב בשעת ברכת כהנים, ע"פ הזהר (פרשה נשא דף קמו ע"א) בהיא שעתא דבהנא פריס ידוי צריכין עמא למיתב בדחילו, וכן כתב הא"ר סי' קכח אות כט-ושו"ע הרב שם אות כג, וראה מג"א סי' קכח ס"ק כב, כה"ח שם אות צא ושו"ת פעולת צדיק ח"ג (מבן המחבר) סי' רפא.

הטעם: משום שתפילה זו באה במקום ברכת כהנים הנאמרת בעמידה של הכהנים והציבור (שם) ט'.

יט. כן יהי רצון

כאשר הש"ץ אומר את ברכת הכהנים, ולא הכהנים בעצמם, הציבור עונה "כן יהי רצון" ולא "אמן" (או"ח סי' קכז סע' ב).

הטעם: משום שאין עונים "אמן" אלא כששומעים הברכה מפי המברך, אבל הש"ץ אומר את ברכת כהנים לא כברכה אלא בלשון תפילה (אבודרהם עמ' קטז) ².

יט ראה סוטה לב. ולח. אשכול הל' ברכת כהנים ח"א עמ' 44.
 כ יש הסוברים שיש לענות אמן אחרי ברכת כהנים בפי הש"ץ (שבלי הלקט סי' נג בשם ר' האי גאון), ויש מנהג ותיקין לענות אחרי הש"ץ כן יהי רצון בזכות אברהם, אחרי פסוק ראשון; כי"ר בזכות יצחק אחרי פסוק שני; כי"ר בזכות יעקב ובזכות משה אהרן יוסף ודוד, אחרי פסוק שלישי (כה"ח סי' קכז ס"ק כ), ועיין במ"ב סי' קכז ס"ק יא המביא שני מנהגים: האומרים כי"ר בסוף כל פסוק והאומרים בסוף שלושת הפסוקים שבברכת כהנים. וע"ע מחז"ב סי' קכח סק"ה ושו"ת יכין ובוועז ח"א סי' י.